

Arbeidsmarktdeskundige Andries de Grip, Universiteit Maastricht

'Niemand ontkomt aan de tucht van de arbeidsmarkt'

Werkgevers krijgen de komende jaren te maken met een zeer krappe arbeidsmarkt. Wat velen zich niet realiseren, is dat achter het kwantitatieve probleem een nog groter kwalitatief probleem schuil gaat.

TEKST: JAN DE JONG, FOTO'S: TWAN WIERMANS

Er gebeuren interessante dingen op de arbeidsmarkt, vindt hoogleraar economie Andries de Grip.

'Weet u wat een *siccareur* is? Honderd jaar geleden was dat een gerespecteerd beroep. Zo'n beroep waarvan een vader tegen zijn zoon zei: 'Zoon, word jij maar *siccareur*, dan zit je gebeiteld'. En nu weet niemand meer wat zo iemand deed.'

De dingen die De Grip als wetenschapper zo boeiend vindt, stellen werkgevers de komende jaren en decennia voor grote uitdagingen. Het gaat daarbij allereerst om de vergrijzing en ontgroening. Boeken zijn er inmiddels over vol geschreven, met allemaal dezelfde conclusie: het aanbod op de arbeidsmarkt is in absolute getallen onvoldoende om aan de vraag te voldoen (zie kader *Feiten over de arbeidsmarkt*).

De Maastrichtse wetenschapper ziet echter ook kwalitatieve problemen ontstaan door andere ontwikkelingen: de steeds grotere dynamiek op

de arbeidsmarkt, veranderingen in de functiestructuur binnen bedrijven, toenemende opleidingseisen en nieuwe technologie.

LEERRIJK

Geen enkele werkgever ontkomt aan de 'tucht' van de 21ste-eeuwse arbeidsmarkt, voorspelt De Grip. 'Alle werkgevers zullen dit voelen. Onvermijdelijk. De ontwikkelingen die we zien in de vereiste competenties, gelden niet alleen voor de bovenkant van de arbeidsmarkt, maar ook voor de schoonmaker die namens zijn baas bij andere bedrijven over de vloer komt. Ook van technici wordt steeds meer klantgerichtheid gevraagd. Techniek wordt omgeven met diensten. Dat vraagt steeds meer communicatieve vaardigheden, probleemoplossend vermogen en aanpassingsvermogen. Technici kunnen niet alleen meer vakinhoudelijk bekwaam zijn.'

Wat bedrijven te doen staat, is het creëren van een 'leerrijke omgeving', adviseert De Grip. 'Duurzame inzetbaarheid vereist dat medewerkers voortdurend

in de gelegenheid worden gesteld om te leren, om hun kennis en vaardigheden te verbeteren. Uit onderzoek blijkt dat mensen heel veel leren op hun werk.

Ze leren van collega's en ze leren door dingen te doen. Als werkgever kun je er veel aan doen om dat leren op de werkvloer te stimuleren. Geef medewerkers uitdagende taken. Doe aan functierotatie en laat mensen vooral niet jarenlang hetzelfde doen. Geef kritische en positieve feedback en laat medewerkers elkaar ook feedback geven. Kies cursussen en workshops zo dat medewerkers na een dagje leren de opgedane kennis en vaardigheden op de werkplek kunnen toepassen. Wees open over het perspectief dat je een medewerker biedt; dat werkt stimulerend.'

De crux zit in de bedrijfscultuur, stelt De Grip. 'Hoe je de gewenste cultuurverandering op gang brengt, hangt af van de situatie. Daar is geen vast recept voor te geven. Maar een goed startpunt is wel dat een werkgever aan zijn medewerkers vrijheden en daaraan gekoppeld verantwoordelijkheden geeft.'

Feiten over de arbeidsmarkt

- Het aantal geboortes in Nederland is sinds 1950 gedaald van circa 3 per vrouw naar 1,6 per vrouw.
- De levensverwachting van Nederlandse mannen is toegenomen van 59 jaar in 1865, naar 66 jaar in 1946 en 78,3 jaar in 2008. De levensverwachting van vrouwen is nog hoger: in 2008 82,3 jaar.
- De gemiddelde levensverwachting van mannen en vrouwen blijft toenemen: van gemiddeld ruim 80 jaar in 2009 naar 87,5 jaar in 2060.
- Vanaf 2011 krimpt de beroepsbevolking als gevolg van vergrijzing en ontgroening met ruim 300.000 arbeidsjaren (tot 2040).
- De grijze druk (het aantal 65-plussers ten opzichte van het aantal personen van 20-64 jaar) is toegenomen van 1:8 in 1950 naar 1:4 in 2010, en zal nog verder toenemen tot 1:2 in 2040. Tegenover iedere oudere staan dan slechts twee mensen in de werkzame leeftijd.
- In heel Europa gaan vijf á zes arbeidsjaren verloren doordat de jongste generatie laat instroomt op de arbeidsmarkt, en de oudste generatie vroeg uitstroomt.
- Tussen 2004 en 2009 is het opleidingsniveau van de beroepsbevolking toegenomen. Dit wordt vooral bepaald door het verschil in opleidingsniveau tussen de instroom (hoger opgeleide jongeren) en de uitstroom (lager opgeleide ouderen) op de arbeidsmarkt. In 2004 had 30 procent van de beroepsbevolking hoger onderwijs genoten, in 2009 was dit 33 procent.

Halfwaardetijd van een geschoolde medewerker

- 1940: 12 jaar
- 1970: 7 jaar
- 2010: 3 jaar?

Andries de Grip: 'De halfwaardetijd is de periode waarin een competentie op de arbeidsmarkt nog maar de helft waard is van wat die competentie waard was op het moment dat iemand zijn opleiding voltooide. Die halfwaardetijd blijkt steeds korter te worden. Neem bijvoorbeeld een softwarepakket dat door een nieuwe versie of een ander pakket wordt vervangen. Een specialist in het oude pakket is opeens een stuk minder waard. Dat verklaart ook waarom herintreders het in veel functies zo moeilijk hebben. Vrouwen die vanwege kinderen tijdelijk stoppen met werken, moeten naderhand eigenlijk eerst weer naar school.'

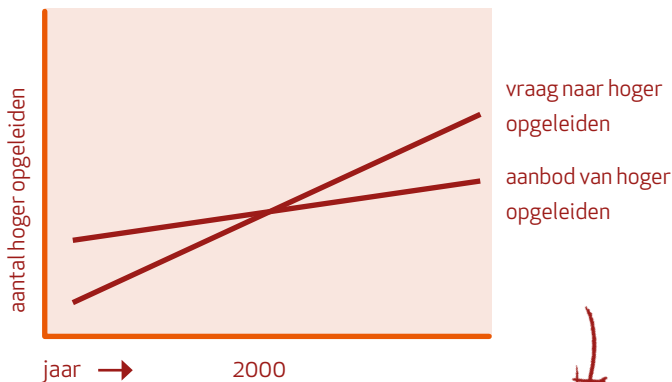
Groeiberoepen in 1899

- rijwielsteller
- radermakers
- blikslager
- moertappers
- spanningsregelaars
- assuradeurs
- busbodes
- builenvullers
- siccareurs

Arbeidsmarktdeskundige Andries de Grip: 'U weet niet wat een siccareur is of een builenvuller? Ik ook niet. Dit lijstje heb ik gemaakt op basis van de eerste volkstellingen van het CBS, zonder dat ik heb nageplozen wat die beroepen inhouden. Dat is namelijk niet zo belangrijk. Het gaat erom dat het beroepen zijn waarvan je als vader 110 jaar geleden zou hebben gezegd: 'Zoon, word jij maar siccareur, want dan zit je gebeiteld.' Iets vergelijkbaars kun je de komende decennia verwachten rond allerlei functies die nu zeer gewild en gevraagd zijn. Denk bijvoorbeeld aan de softwaresector. Daar gaan de ontwikkelingen zo snel dat functies die nu **hot** zijn over enkele decennia niet meer bestaan.'

Tinbergen's race tussen technologie en onderwijs

De Grip: 'De Nederlands econoom en Nobelprijswinnaar Jan Tinbergen zag in de jaren zeventig dat zich een wedstrijd voltrok tussen aanbod van en vraag naar hoogopgeleiden. Hij voorspelde dat door de steeds ingewikkelder wordende technologie en het daardoor steeds complexere werk de vraag naar hoogopgeleiden sterk zou stijgen. Ergens in de afgelopen decennia heeft hij, postuum, gelijk gekregen.'

Van welke taken leren we veel?

- Taken die nieuw zijn
- Taken waar een bepaalde uitdaging in zit
- Samenwerken

Van welke taken leren we weinig of niets?

- Routinewerk
- Vergaderen

De Grip: 'Als werkgever kun je hierop sturen via de functiebeschrijving en door bijvoorbeeld baanrotatie. Het is grappig dat de activiteit waar we in Nederland beroemd om zijn niets is waarvan we niets leren: vergaderen.'

Percentage van de werktijd besteed aan leerzame taken

- Gemiddeld 31%
- Jongeren 40%
- Ouderen 25%

De Grip: 'Werkgevers zouden ouderen meer leerzame taken kunnen aanbieden. Goede kans dat ze daarmee aan productiviteit winnen.'

Krimpende werkgelegenheid

- Productiefuncties
- Lagere administratieve functies
- Agrarische beroepen

Groeiende werkgelegenheid

- Managementfuncties
- Staffuncties
- Ict-functies
- Marketingfuncties
- Verkoopfuncties

De Grip: 'Over krimpende en groeiende werkgelegenheid kunnen we kort zijn: de beschikbare banen worden steeds ingewik-

Oorzaken stijging opleidingseisen

- Specialisatie in kennisintensieve sectoren en werkzaamheden
- Productiewerk naar buitenland
- Technologische en sociale innovaties
- Kwaliteitszorg en toenemende eisen klanten en samenleving

De Grip: 'De trends zijn onderhand bekend, maar hebben nog steeds grote geldingskracht.'

Andries de Grip

Prof. dr. Andries de Grip is als hoogleraar Economie verbonden aan ROA, het onderzoeksinstituut voor de arbeidsmarkt van de School of Business and Economics van de Universiteit Maastricht. Tevens is hij bestuurslid van het interuniversitaire onderzoeksinstituut voor sociale innovatie INSCOPE. De Grip spreekt op 30 september tijdens het AWWN-congres *Nieuwe diMENSies*.